

ASUMISNEUVONTA SUOMESSA

SELVITYKSEN TULOKSET

ASUMISNEUVONTAFOORUMI 22.5.2019

Sisältö

1. Selvityksen lähtökohdat
2. Keskeisiä havaintoja
3. Johtopäätökset

VIESTITÄULU

Esityksen aikana ja sen jälkeen kommentteja, kysymyksiä tai muita terveisiä voi lähettää osoitteessa

www.owalgroup.com/viestitaulu

Selvityksen lähtökohdat ja toteutus

Osa 1

TAVOITTEET JA ODOTUKSET

Tavoitteet

1. Muodostaa kokonaiskuva siitä, miten ja missä laajuudessa asumisneuvontaa tällä hetkellä toteutetaan.
2. Selvittää, mitkä ovat toiminnasta saatavat hyödyt eri toimijoille.
3. Kartoittaa, millaisia suunnitelmia kunnilla on asumisneuvontapalveluiden tulevaisuudesta, varsinkin suhteessa sote-uudistukseen.

Odotukset

1. Lähtökohtana ARAn määritelmä asumisneuvonnasta.
2. Minkälaisia tapoja järjestää asumisneuvontaa on käytössä? Miksi tietyt tavat toimivat?
3. Mitä asumisneuvonnan järjestäminen vaatii toimiakseen?
4. Rahoitus, tietojärjestelmät, yhteistyö isännöinnin kanssa.

Kokonaiskuva: ASUMISNEUVONTA SUOMESSA	Valtakunnallinen tarkastelu nykytilasta		Syventävä 5–6 kaupungin/toimijan asumisneuvonnan tarkastelu vaikutuksista ja tulevaisuudesta	
	MITÄ?	MITEN?	MILLAISIA VAIKUTUKSIA?	MITÄ TULEVAISUUDESSA?
Pääkysymys	1. Mitä on asumisneuvonta Suomessa vuonna 2018?	2. Miten asumisneuvonta on organisoitu eri kaupungeissa?	3. Mitä voidaan sanoa asumisneuvonnan vaikuttavuudesta?	4. Miten mahdollinen sote-uudistus tulee muuttamaan asumisneuvonnan organisointumista ja tarjontaa?
Osakysymykset	Kuinka monella paikkakunnalla tai ARA-vuokra-taloyhtiössä? Kuinka paljon asumisneuvoja on? Keille neuvontaa on tarjolla?	Miten eri mallit eroavat toisistaan toimintatavoiltaan? Mitä haasteita ja mitä vahvuuksia eri toimintamalleihin liittyy? Rahoitus	Mitkä ovat asumisneuvonnan hyötyjä? Millaisia säästöjä eri osapuolille syntyy suhteessa asumisneuvonnan kustannuksiin? Onko erilaisilla asumisneuvonnan organisointumisen tavoilla vaikutusta toiminnan tuloksellisuuteen?	

Menetelmät

SELVITYKSEN VAIHE

I Selvityksen
käynnistäminen
10/2018

II Synteesi
11-12/2018

III Asiantuntijoi-
den kuulemiset
11-12/2018

IV Kuntien
kuuleminen
11-12/2018

V
Väliraportointi
12/2018

VI
Toiminta-
tutkimus
01/2019

VII
Vaikutus-
analyysi
01-02/2019

VIII Loppu-
raportointi
02/2019

PÄÄSISÄLTÖ

SUUNNITTELUKOKOUS

KIRJALLISUUSKATSAUS JA NYKYTILAN KARTOITTAMINEN

ASIAANTUNTIJAJAHAASTATTELUT

SÄHKÖINEN KYSELY KUNNILLE

VÄLIRAPORTOINTI OHJAUSRYHMÄLLE

TYÖPAJAT JA KUNTA-CASET

VAIKUTUSANALYYSI

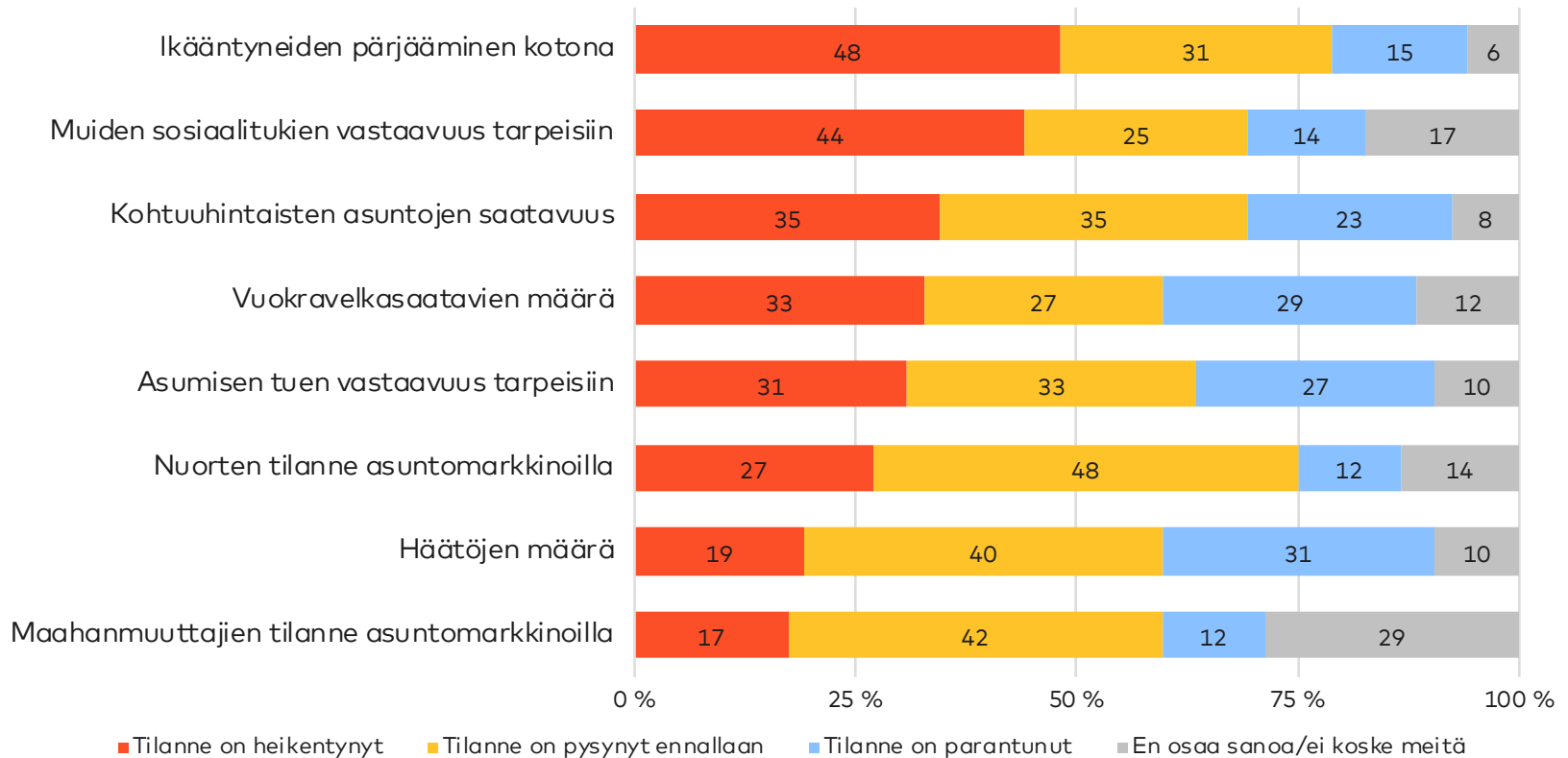
LOPPURAPORTTI

Taustaa

- Asumisneuvonta on kehittynyt hankemuotoisesti sosiaalisesta isännöinnistä, ja se on vakiintunut valtiolliseksi toiminnaksi osana asunnottomuuden vähentämishjelmia vuodesta 2008 lähtien.
- Asumisneuvonnalla ei ole lakiperustaa. Asumisneuvonta-avustus ja sen sisältö määritellään valtion talousarvioesityksessä. Asumisneuvonta sijoittuu isännöinnin ja sosiaalityön toimialojen rajapintaan osaksi YM:n ja STM:n hallinnonaloja. Eri toimijat tunnistavat tämän hyödyt, mutta yhteistyö hallinnonalojen välillä on jäsentymätöntä.
- Asumisneuvontaa järjestävät kuntien sosiaali- ja terveyspalvelut tai hyvinvointipalvelut sekä asuntotoimet, kuntien kiinteistöyhtiöt, valtakunnalliset vuokratiloyhtiöt sekä järjestöt. Toimintamallit ovat erittäin vaihtelevia. Valtaosa järjestöjen toiminnasta on STEA-rahoitteista.

Toimintaympäristön muutokset

Arvioi toimintaympäristön muuttumista viimeisten kolmen vuoden aikana: (n=52)

Keskeisiä havaintoja

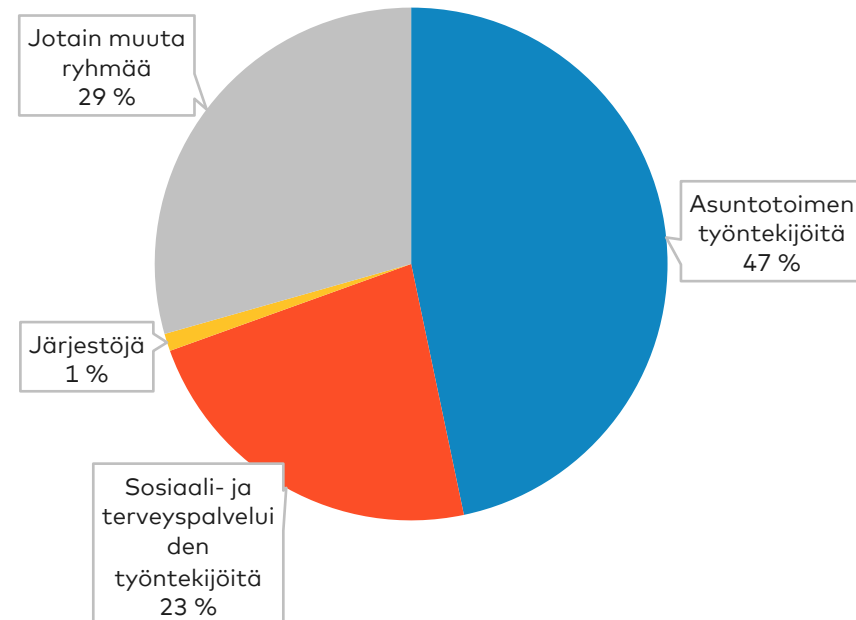
Osa 2

Kyselystä

Asumisneuvonnan kokonaiskuvan kartoittamisessa ensisijainen tietolähde on ollut sähköinen kaikille kunnille suunnattu kysely, joka on ollut avoinna 4.12.2018–31.1.2019.

Vastauksia kertyi yhteensä 275, ja ne käsittävät 217 eri kunnan tilanteen. Nämä kunnat kattavat yli 90 % Suomen väestöstä ja asuntokannasta.

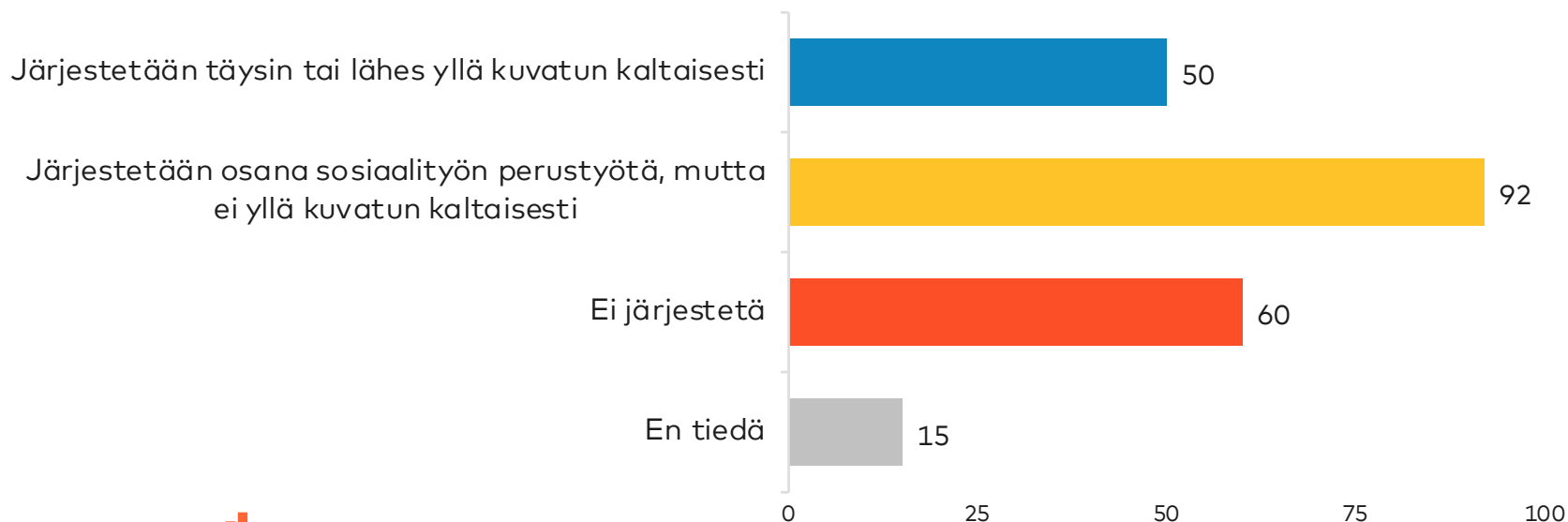
Edustatko... (n=272)

Asumisneuvonnalla tarkoitetaan työtä, jonka tavoitteena on asumisen turvaaminen ennaltaehkäisemällä ja ratkaisemalla asumisen ongelmia sekä opastamalla asumiseen liittyvissä asioissa. Asumisneuvojatoiminnalla voidaan tukea mm. pitkäaikaisasunnottomien, maahanmuuttajien, mielenterveyskuntoutujien, syrjäytymisuhan alaisten nuorten, perheiden tai ikääntyneiden asumista.

Asukkaiden kotona asumisen tukeminen arjen toiminnoissa tai sosiaalityön perustyöhön kuuluva asumisen ohjaus eivät sisälly asumisen turvaamiseen tähtäävään asumisneuvontatoimintaan.

Järjestetäänkö kuntanne alueella yllä kuvatun kaltaista asumisen turvaamiseen tähtäävää neuvontapalvelua? (n=217 eri kuntaa)

Sosiaalipalvelujen rajapinta

Sisällöllisesti kuntien sosiaalityön osana järjestettävästä asumisneuvonnasta voidaan tehdä muutamia tyypittelyjä, jotka kattavat useimmat tapaukset:

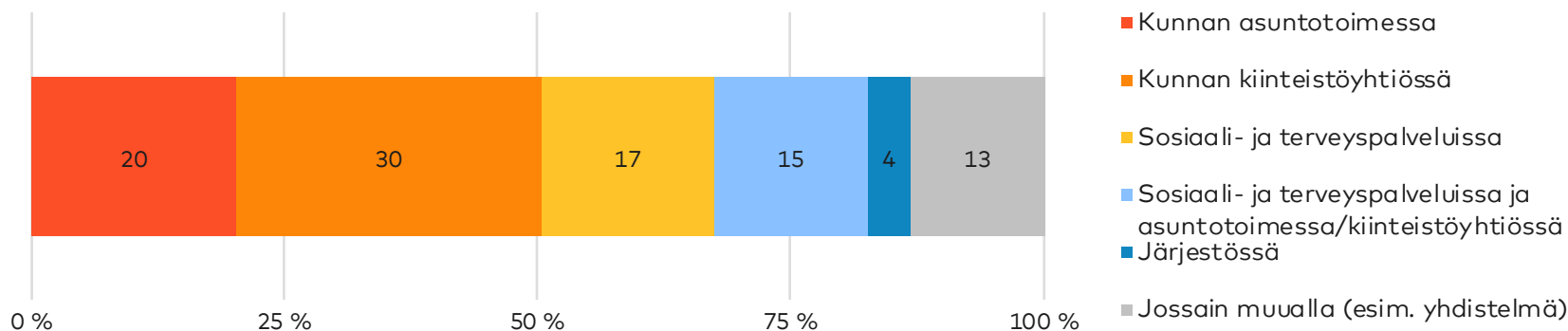
- Pienet kunnat, joissa joko ei ole tarvetta asumisneuvonnalle tai niin vähän tarvetta, että asumisneuvonta onnistuu oman työn ohessa joko sosiaalipalveluissa tai asuntotoimen (isännöinnin) kautta.
- Asuntotoimi toteuttaa asumisen neuvontaa pyytäen tarpeen mukaan apua sosiaalipalveluilta.
- Sosiaalipalveluiden, kiinteistöyhtiön ja isännöinnin kesken on sovittu tehtävienjaosta asumisen tukemisessa. Toiminta on kuitenkin sosiaalipalveluiden sisällä.

Organisointi

Noin puolessa neuvontapalvelua järjestävistä kunnissa asumisneuvonta sijoittuu kiinteistöyhtiön tai asuntotoimen yhteyteen. Nämä vastaavat myös noin puolesta rahoituksesta.

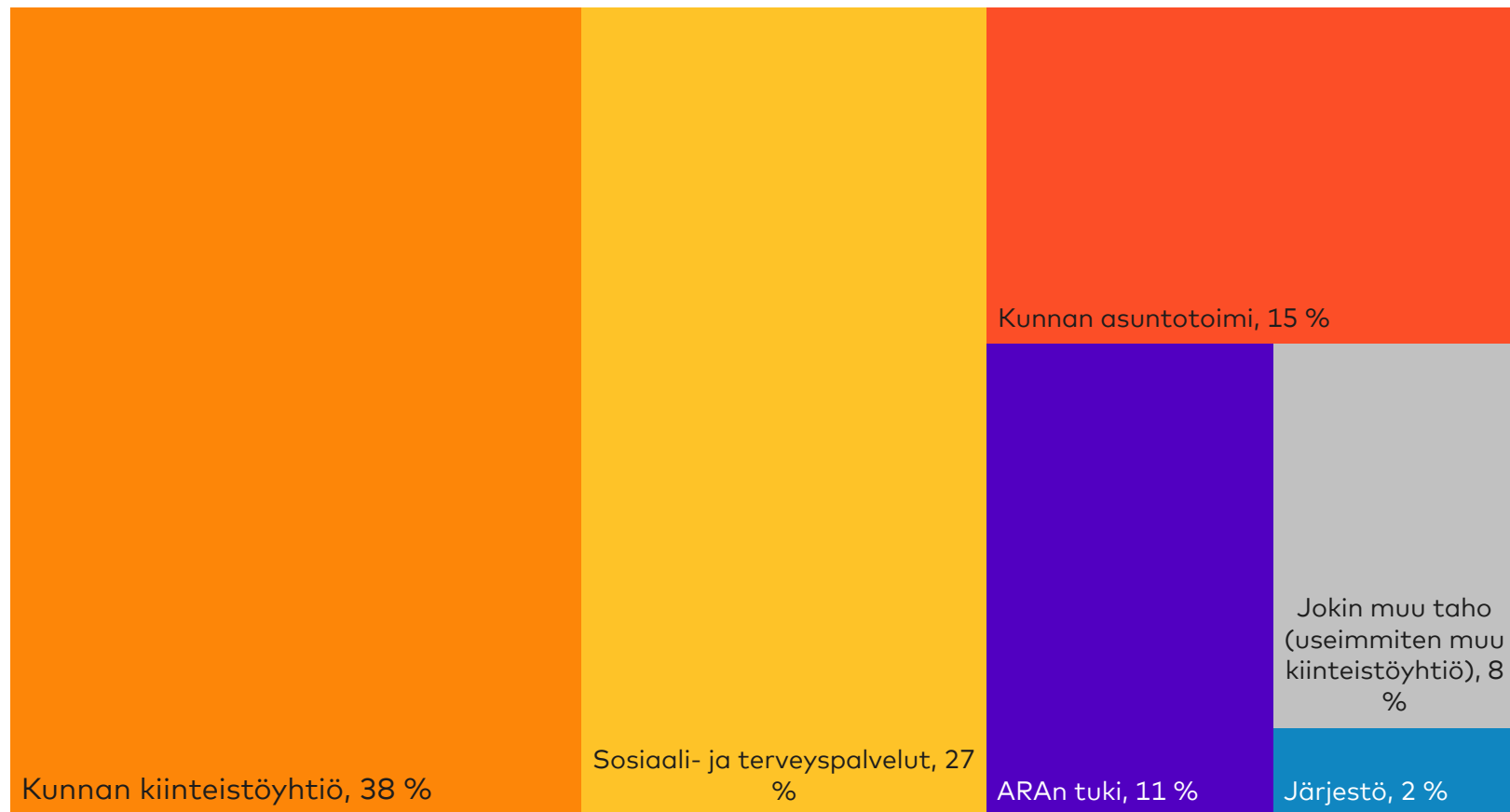
Sosiaali- ja terveyspalveluihin toiminta on sijoitettu vähintään osaksi vajaassa kolmanneksessa kunnista. Sijotuspaikka vaikuttaa siihen, keille kaikille asumisneuvontaa on tarjolla.

Missä organisaatiossa asumisneuvojat toimivat kunnassanne? (n=47)

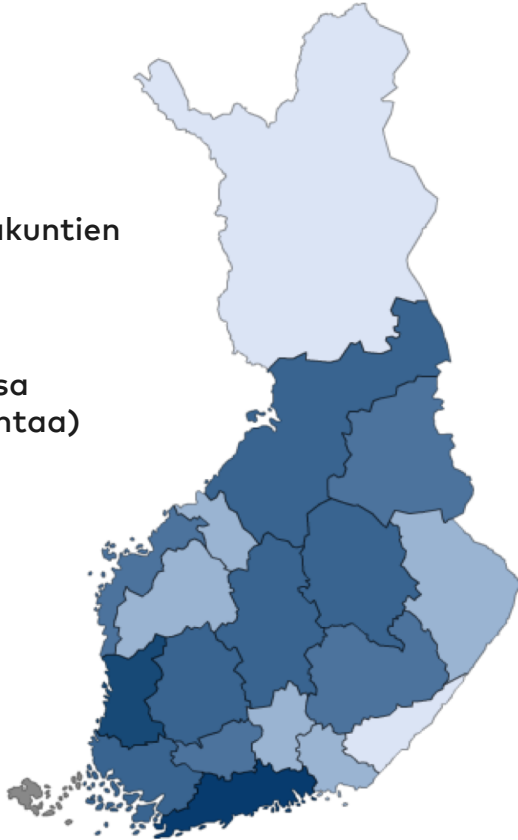
Rahoitus

Asumisneuvonnan rahoitus (n=37, keskiarvo)

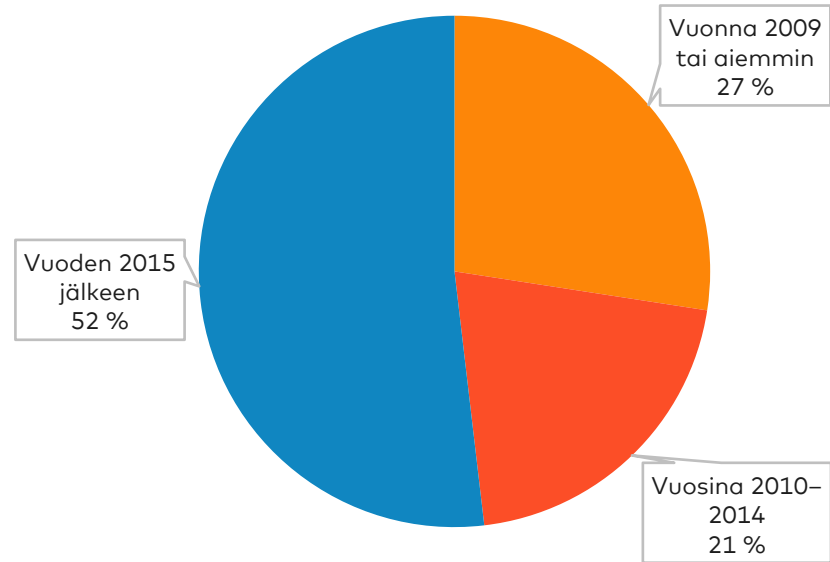

Vastaajien taustatiedot

Asumisneuvontakuntien
jakautuminen
maakunnittain
(tummempi
väri=useammassa
kunnassa neuvontaa)

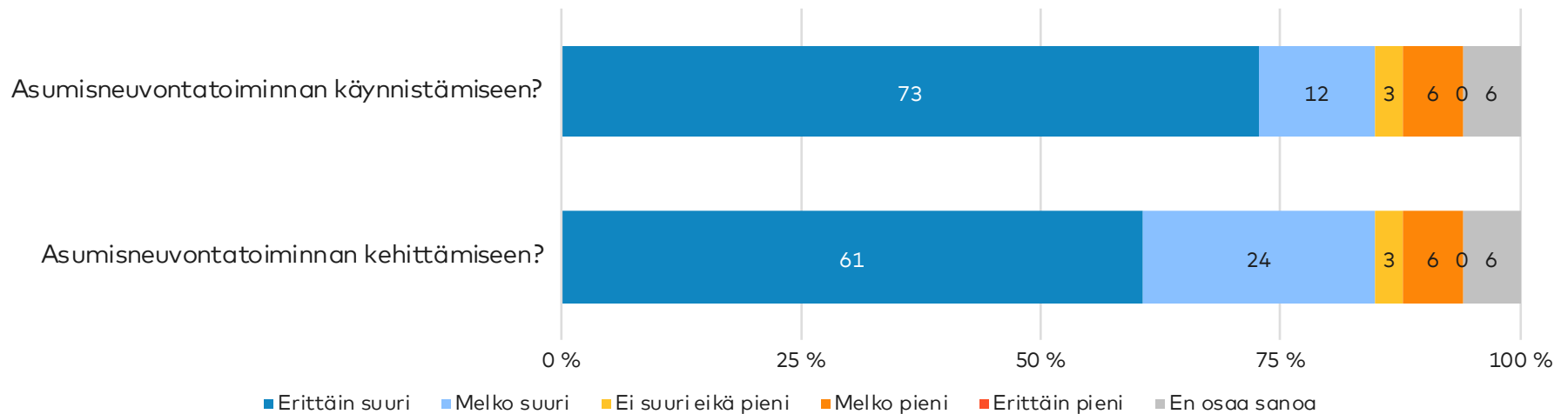
Milloin asuminisneuvontatoiminta on
käynnistetty kuntanne alueella? (n=29)

ARAn merkitys

Vastanneista 29 saa tällä hetkellä ARAn avustusta asumisneuvontatoimintaan. 8 on saanut tukea aiemmin mutta ei saa enää. Lähes 90 prosenttia arvioi, että toiminta olisi jäänyt käynnistymättä tai käynnistynyt hitaammin tai pienimuotoisemmin ilman tukea.

Millainen merkitys ARAn asumisneuvonnan tuella on ollut... (n=32)

Asumisneuvonnan sisältö

Vuokranmaksun häiriöt ja vuokravelat ovat sekä yleisimpiä asiakkuuden syitä että asumisneuvojen toimenpiteiden kohteita.

Asiakkuuden syyt

Asumisneuvonnan toimenpiteet

Tavoitteenasettelu

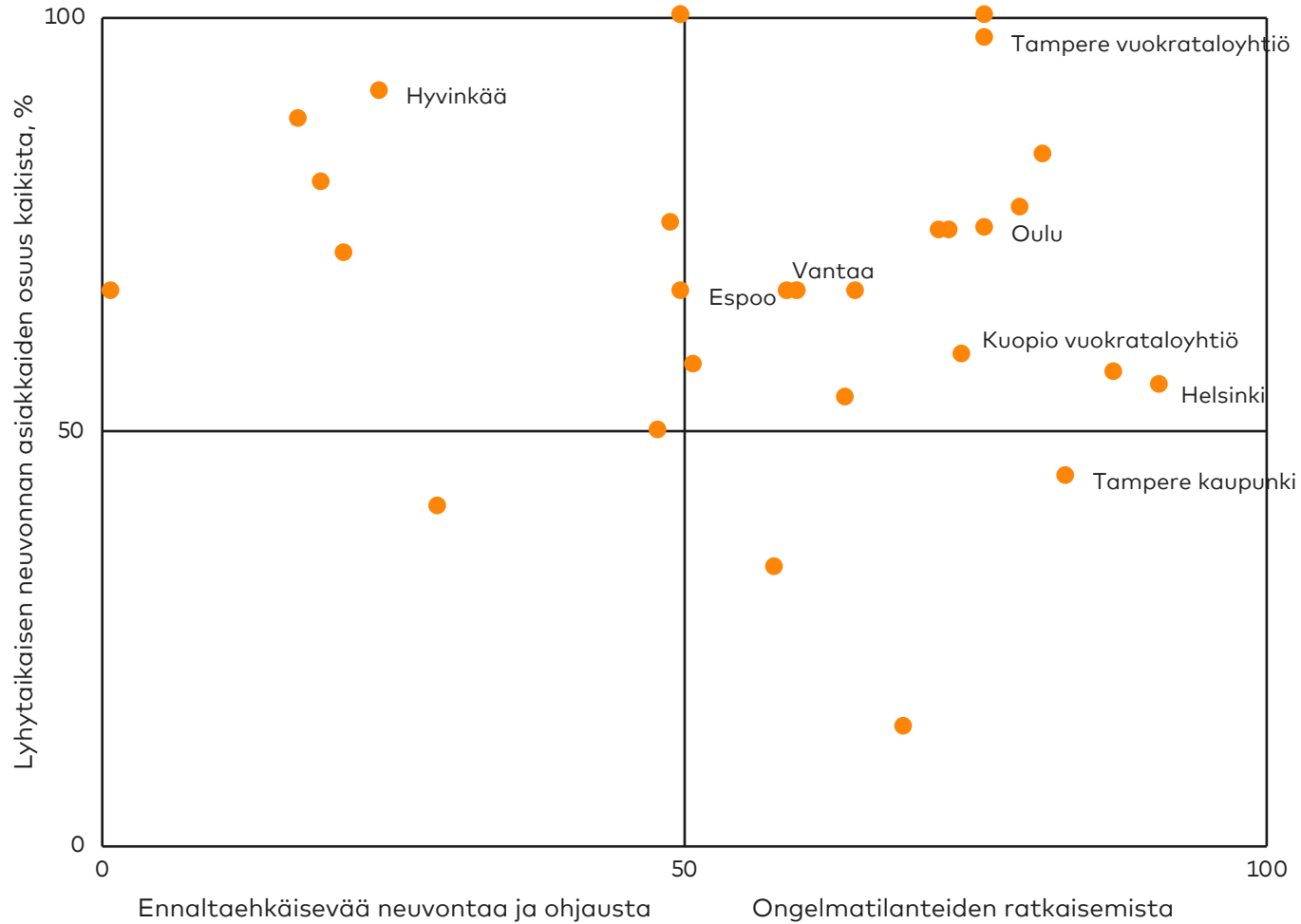
Asumisneuvonnan tavoitteet kohdistuvat useimmiten vuokranmaksunhäiriöiden tai vuokravelkojen vähentämiseen, joita seuraavat häätöjen ja asunnottomuuden ehkäiseminen.

Luonteeltaan asumisneuvonta on useimmissa kunnissa lähempänä ongelmien ratkaisemista kuin ennaltaehkäisyä, vaikka siihenkin kohdentuu toimenpiteitä.

Mitkä ovat asumisneuvonnan tärkeimpiä tavoitteita kuntanne alueella? (mainintoja)

Asumisneuvonnan luonne

Hyviä käytäntöjä ja ongelmakohtia

Toimintaa edistänyt

- Yhteistyö, verkostoituminen
- Ennakoiminen ja etupainotteisuus
- Matalan kynnyksen palvelut ja jalkautuminen

Ongelmakohtia

- Resurssit ja rahoitus →
 - Systemaattisuuden puuttuminen "asiakas ohjautuu sattumalta"
 - Palvelujärjestelmän puutteet
 - Jatkuva epävarmuus
- Tietosuoja ja tiedonkulku
- Yhteistyöhaluttomuus

Asumisneuvonnan vaikutukset

- **Asumisneuvonnalla on suora vaikutus vuokravelkojen vähenemiseen sekä häätöjen ennaltaehkäisyyn.** Nämä suorat vaikutukset riittävät usein kattamaan asumisneuvonnan kustannukset. Kuntien ilmoittamat asumisneuvonnan laskennalliset taloudelliset vaikutukset ovat 5 000–20 000 euron vaihteluvälillä.
- Asumisneuvonta voi parhaimmillaan vaikuttaa vuokralaisen ja vuokranantajan väliseen yhteistyöhön ja sen kehittymiseen.
- **Asumisneuvonta on yhteistyöpalvelu, jonka vaikuttavuus riippuu yhteistyön toimivuudesta suhteessa muuhun palvelujärjestelmään.** Ilman muiden palveluiden, erityisesti sosiaalipalvelujen, kiinnostusta asumisneuvontaan, voi sen vaikutus jäädä vähäiseksi.
- Asumisneuvonnalla on useita erilaisia toteutustapoja, jotka sopivat erilaisiin konteksteihin. Yhtä oikeaa toteutustapaa ei ole.

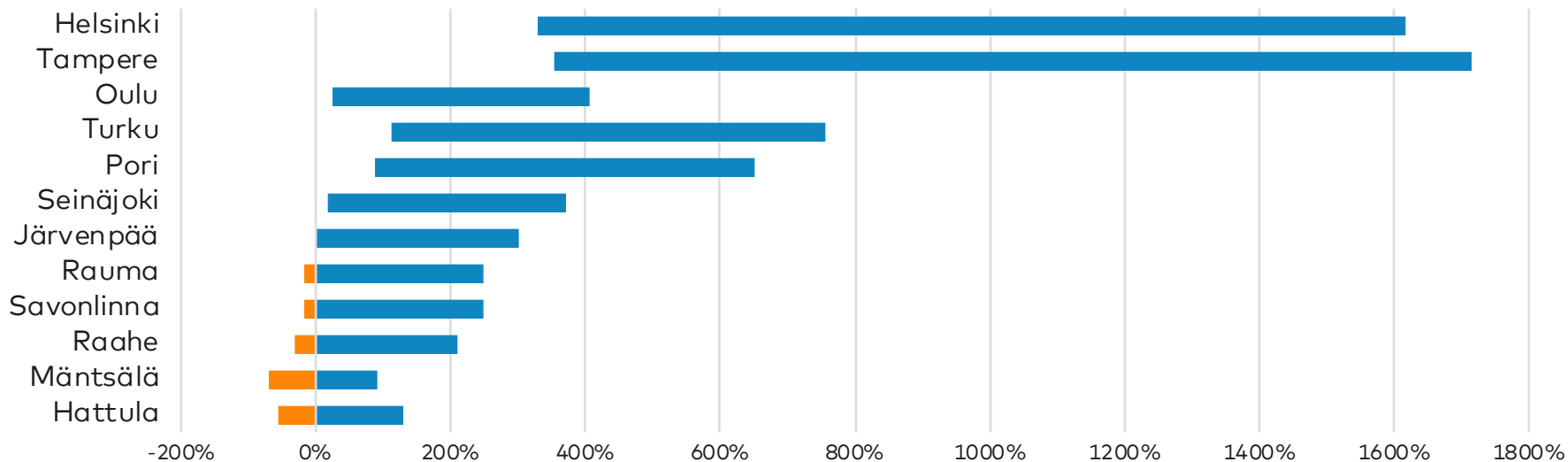
Sama kuvana

Esimerkkilaskelma

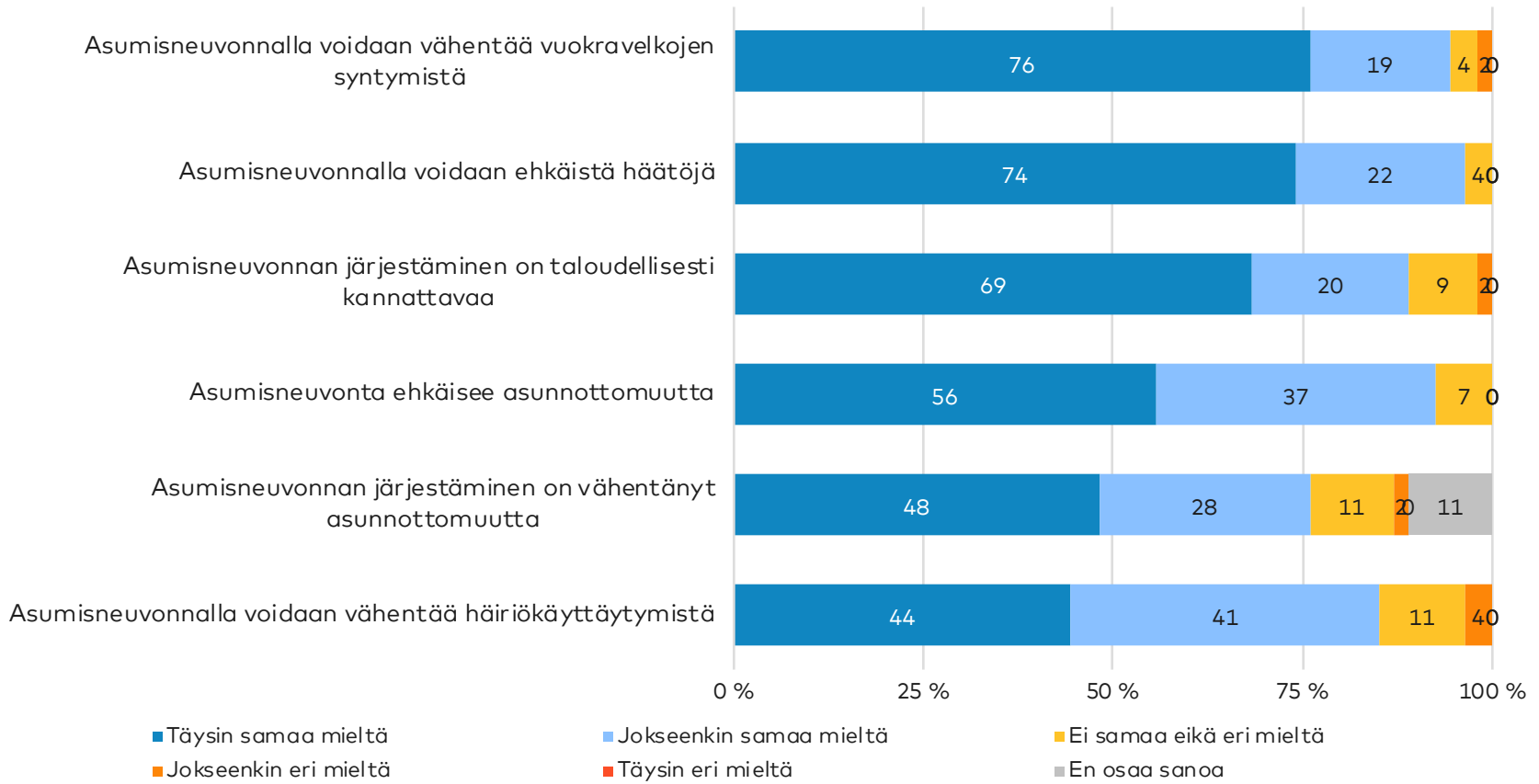
Vähimmäissästön (5 000 €) perusteella arvioituna asumisneuvonta on jo kattanut omat kustannuksensa, kun työpari onnistuu ehkäisemään hädän edellä mainituilla toimenpiteillä yhteensä 23 kertaa vuoden aikana.

Häätöjen ehkäisyn säästöt 5 000–20 000 euron häätökustannuksen perusteella, prosenttia.
0 % kuvaa tilannetta, jossa asumisneuvonnan säästöt ovat yhtä suuret kustannusten kanssa ja positiiviset arvot (sininen palkki) säästöjä suhteessa kustannuksiin

Asumisneuvonnan vaikutukset

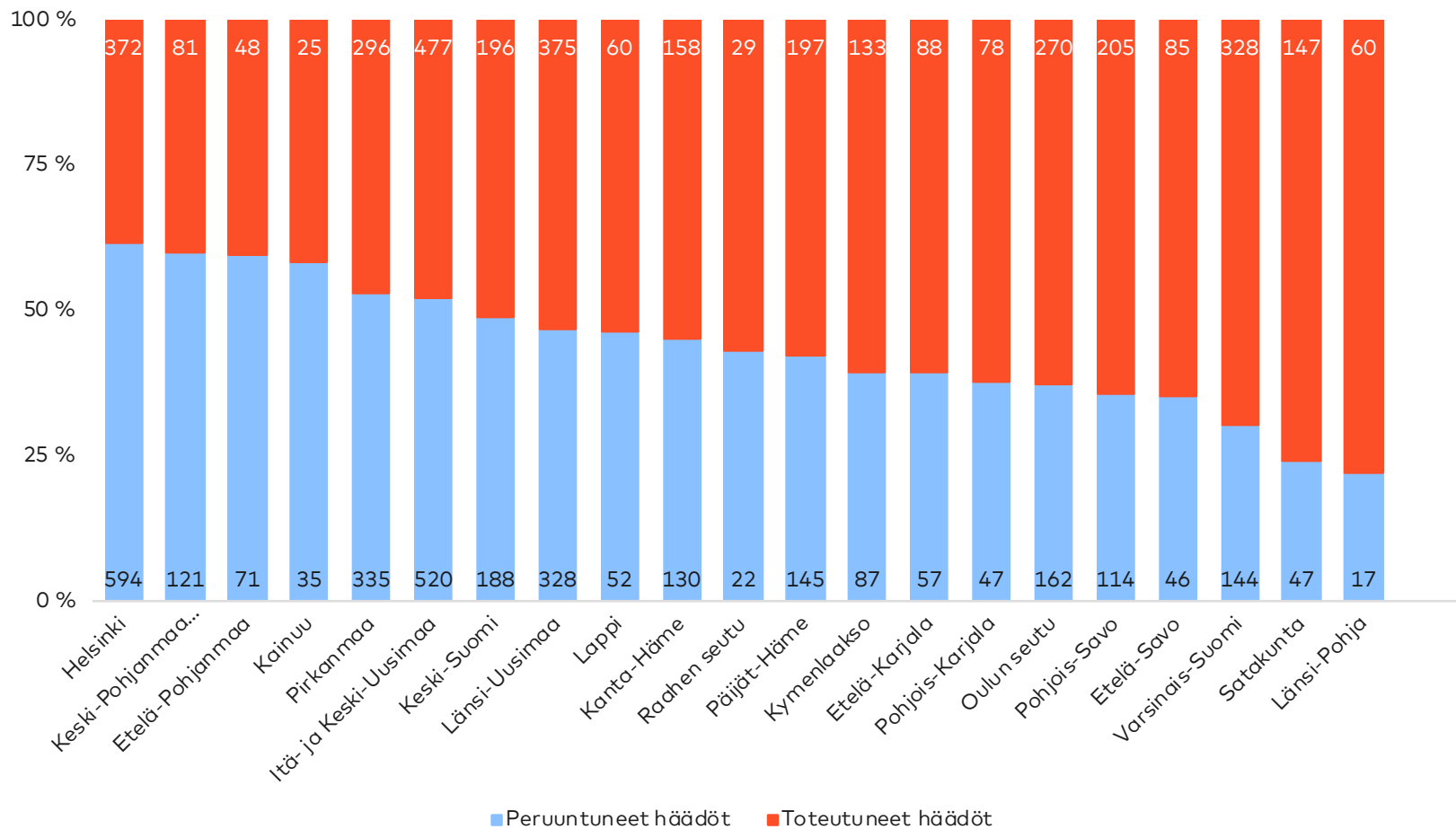
Arvioi seuraavia väittämiä: (n=54)

Asumisneuvonnan hyötyjä aineistossa

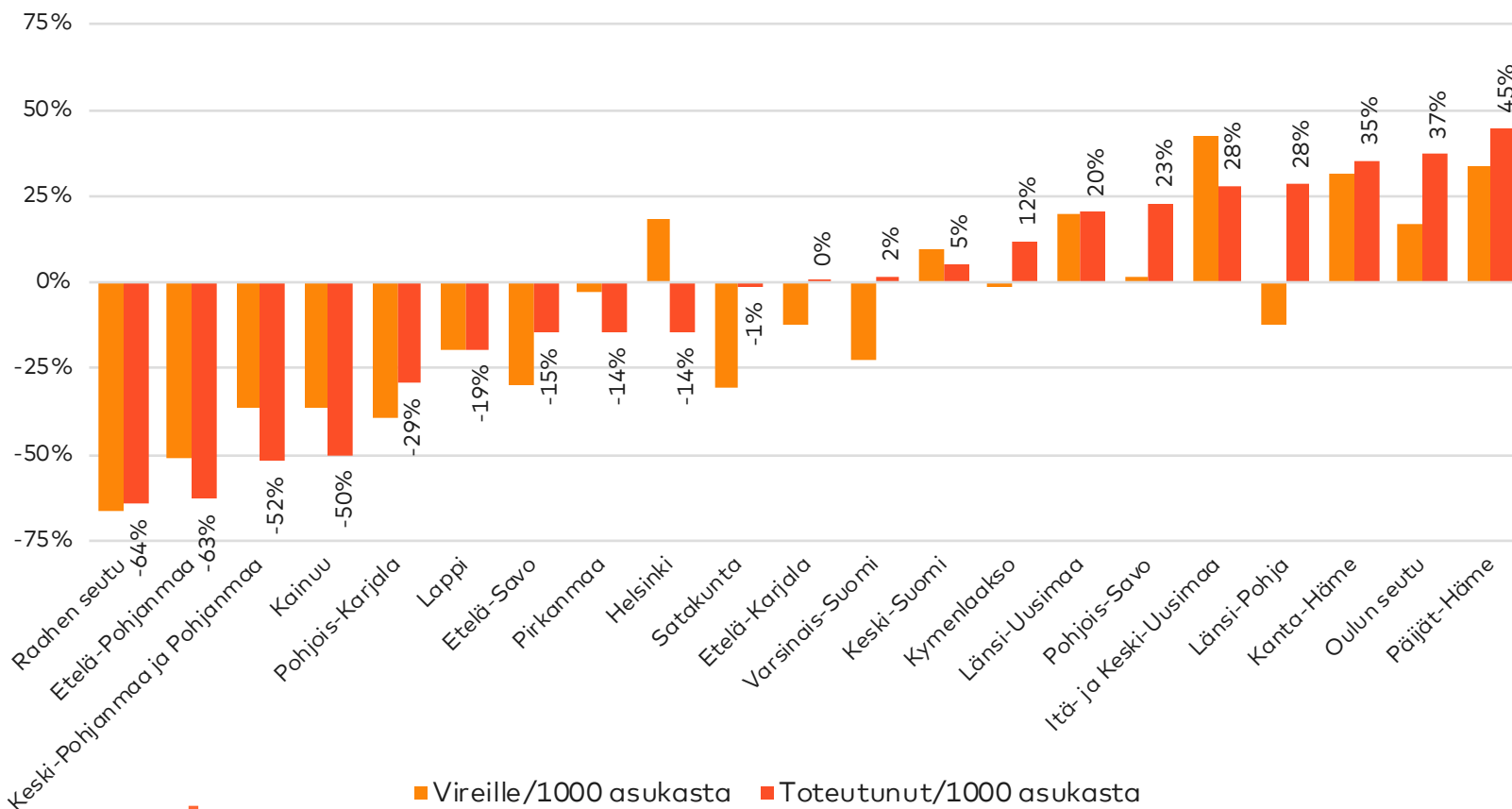
Kuntatyyppi	Yhteiskunnan saavuttamat hyödyt
Suuret kaupungit (Yli 50 000 asukasta)	<ul style="list-style-type: none">• 13 kuntaa mainitsi vuokravelan säästön tai sen päätymiseen• 6 kuntaa mainitsi säästön kiinteistön paremmasta kunnosta• 7 kuntaa mainitsi todennetun menosäästön sosiaali- ja terveyskuluissa• Yksi kunta mainitsi todennetun asumisen ennaltaehkäisyn
Pienemmät kunnat (alle 50 000 asukasta)	<ul style="list-style-type: none">• 21 kuntaa nosti esiin vuokravelan säästön• 8 kuntaa mainitsi säästön kiinteistön paremmasta kunnosta• 6 kuntaa mainitsi todennetun menosäästön sosiaali- ja terveyskuluissa

Valtakunnanvoudin tilastoja 2017

Häätöjen määrä suhteessa väestömäärään

Vireille tulleiden ja toteutuneiden häätöjen osuus maan keskiarvosta suhteessa väestömäärään
(keskiarvo=0, lähteet: Valtakunnanvouti, Tilastokeskus)

Johtopäätöksiä

Osa 3

Verkostojohtaminen lähtökohtana

- Asumisneuvonta on vaikuttavaa, mutta se edellyttää erilaisten toimijoiden tiivistä yhteistyötä ja **ymmärrystä asumisneuvonnan hyödyistä**
- Asumisneuvonnan **verkostomainen johtaminen** on käytäntö, jota yksikään tarkastelluista kaupungeista ei systemaattisesti nosta esiin, mutta joka on keskeinen onnistumisen kriteeri useille keskeisistä hyvistä käytännöistä.
- Verkostojohtaminen edellyttää **jaettua rahoitusvastuuta**, jolla varmistetaan eri osapuolten sitoutuminen asumisneuvonnan käytännön toteuttamiseen.

Hyödyt muutakin kuin häätöjen välttämistä

- Asumisneuvonnalla saavutetaan paljon sellaisia **prosessihyötyjä**, jotka kytkeytyvät vuokrataloyhtiöiden toimintamalliin asumisen turvaamisessa. Näitä edistetään parhaiten esimerkiksi kiinnittämällä huomiota vuokralaisten ja vuokranantajien yhteistyöhön sekä tässä käytettyyn kieleen.
- Asumisneuvonnan **vaikuttavuutta rajoittavat tietosuojasäädökset**. Helsingin kaupunki on tiettävästi ainoa organisaatio, jossa asumisneuvonnalla on pääsy sekä vuokravalvonnan että sosiaalitoimen rekistereihin. Tätä on tukenut palvelun organisointi kyseisessä kaupungissa. Yhteisen tahtotilan löytäminen tiedonvaihdossa edistää toimintaa, vaikka se ei tietosuojaan rajoituksia poistakaan. Hyvä käytäntö tässä on se, että asiakkailta pyydetään riittävät luvat tietojen vaihtamista varten.

Kehittämistarpeet

- **Asumisneuvonnan rajallisuus.** Asumisneuvonta kohdentuu usein pääsääntöisesti kuntien kiinteistöyhtiöiden tai vastaavien asukkaisiin, tai sosiaalihuollon asiakkaisiin silloin, kun toiminta on osa sosiaalihuoltoa. Muutamat kunnat järjestävät myös laajempaa asumisneuvontaa, tai mainitsevat, että sen tyyppiselle olisi tarvetta.
- **Asumisneuvonnan markkinointi ja viestintä.** Organisaation sisällä, organisaatioiden välillä, ulkopuolelle. Asumisneuvonnan markkinointiin ja viestintään kiinnitetään huomiota vaihtelevasti.
- **Asumisneuvonnan vaikutuksien todentamista** helpottaisi vielä systemaattisempi seuranta ja vaikutuksien dokumentointi.

Lopuksi

Asumisneuvonnan vaikutuslogiikka on suora ja sen keskeinen panos on asumisneuvontaa tekevien henkilöiden työ.

Tällä työllä pystytään suoraan saavuttamaan kustannussäästöjä lyhyelläkin aikavälillä.

Kiitos!

Jeremias Kortelainen, Consultant

jeremias@owalgroup.com

040 758 5893

Olli Oosi, Senior Partner

olli@owalgroup.com

050 530 4737